PUL KREDIT SIYOSATI TRANSMISSIYA MEHANIZIMLARINING MILLIY IQTISODIYOTDAGI XUSUSIYATLARI

Muminova Elnoraxon Abdukarimovna
Farg'ona Texnika Unversiteti Iqtisodiyot fan doktori, professor
Umurzakova Sarvinoz Shavkatjon qizi
Farg'ona Texnika Unversiteti Iqtisodiyot yo'nalishi 1-kurs Magistranti

Annotatsiya. *Ushbu tezisda pul-kredit siyosati transmissiyasi mexanizmlarining iqtisodiyotga ta'siri va ularning milliy iqtisodiyotdagi o'ziga xos xususiyatlari o'rganilgan. Markaziy bank tomonidan amalga oshiriladigan foiz siyosati, bank kreditlari, valyuta kursi va inflyatsion kutilmalarning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda pul-kredit siyosati samaradorligini oshirish, bank tizimining iqtisodiyotdagi rolini kuchaytirish va narxlar barqarorligini ta'minlash bilan bog'liq masalalar tahlil qilingan. Mavzu yuzasidan tegishli xulosa va takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *Pul-kredit siyosati, transmissiya mexanizmi, Markaziy bank, foiz stavkasi, inflyatsiya, bank krediti, valyuta kursi, iqtisodiy o'sish, narxlar barqarorligi.*

Аннотация. *В данной тезисной работе рассматривается влияние механизмов трансмиссии денежно- кредитной политики на экономику и их особенности в национальной экономической системе. Раскрывается воздействие процентной политики Центрального банка, банковского кредитования, валютного курса и инфляционных ожиданий на экономические процессы. Особое внимание уделяется вопросам повышения эффективности денежно-кредитной политики в Узбекистане, усиления роли банковской системы и обеспечения стабильности цен. На основе проведённого анализа сформулированы соответствующие выводы и предложения.*

Ключевые слова. *Денежно-кредитная политика, механизм трансмиссии, Центральный банк, процентная ставка, инфляция, банковский кредит, валютный курс, экономический рост, стабильность цен.*

Abctract. *This thesis examines the impact of monetary policy transmission mechanisms on the economy and their specific features in the national economic system. It discusses how the Central Bank's interest rate policy, bank lending, exchange rates, and inflation expectations influence economic processes. Particular attention is paid to improving the effectiveness of monetary policy in Uzbekistan, strengthening the role of the banking system, and maintaining price stability. Based on the analysis, relevant conclusions and recommendations are presented.*

Keywords: *Monetary policy, transmission mechanism, Central Bank, interest rate, inflation, bank lending, exchange rate, economic growth, price stability.*

KIRISH

1. PUL KREDIT SIYOSATI TRANSMISSIYASINING NAZARIY ASOSLARI Bozor iqtisodiyoti sharoitida pul-kredit siyosati mamlakatda narxlar barqarorligini ta’minlash, inflyatsiyani tartibga solish va iqtisodiy faollikka ta’sir ko‘rsatishning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu siyosatning iqtisodiyotga ta’siri Markaziy bank qarorlarining moliya bozori, tijorat banklari va iqtisodiy subyektlar faoliyati orqali uzatilishi

natijasida yuzaga keladi. Mazkur jarayon pul-kredit siyosati transmissiyasi deb ataladi. Pul-kredit siyosati transmissiyasi mexanizmi Markaziy bankning asosiy foiz stavkasi va boshqa pul-kredit vositalaridagi o‘zgarishlarning kreditlar, depozitlar, valyuta kursi, iste’mol, investitsiya hamda inflyatsiya darajasiga ta’sirini ifodalaydi. F. Mishkinning pul, bank va moliya bozorlari haqidagi tadqiqotlarida ham pul-kredit siyosatining iqtisodiy faollikka ta’siri muhim nazariy masalalardan biri sifatida yoritilgan [1].

Transmissiyaning asosiy kanallariga foiz stavkasi, bank krediti, valyuta kursi va iqtisodiy kutilmalar kanallari kiradi. Foiz stavkasi kanalida Markaziy bankning asosiy stavkasi o‘zgarishi tijorat banklarining kredit va depozit stavkalariga ta’sir ko‘rsatadi. Kredit kanalida banklarning moliyalashtirish imkoniyatlari va qarz oluvchilarning kredit olish shartlari muhim rol o‘ynaydi. Valyuta kursi kanali import mahsulotlari hamda ishlab chiqarish xarajatlariga ta’sir qilsa, kutilmalar kanali aholi va tadbirkorlarning kelajakdagi inflyatsiya haqidagi qarashlari orqali namoyon bo‘ladi.

O‘zbekiston iqtisodiyotida ushbu mexanizmlarni samarali ishlatish alohida ahamiyatga ega. Xalqaro valyuta jamg‘armasining O‘zbekistonning inflyatsion targetlash tizimiga o‘tishi bo‘yicha tadqiqotida moliya bozorining rivojlanish

darajasi, iqtisodiyotning dollarizatsiyasi va davlatning bank tizimidagi ishtiroki pul-kredit siyosati transmissiyasiga ta’sir qiluvchi omillar sifatida ko‘rib chiqilgan [2]. Bu holat milliy iqtisodiyotda pul-kredit siyosati natijalari faqat asosiy stavkaga emas, balki bank tizimi va moliyaviy bozorlarning xususiyatlariga ham bog‘liqligini ko‘rsatadi.

2.O’BEKISTON IQTISODIYOTIDA TRANSMIYASSIYA MEXANIZMLARINING

XUSUSIYATLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO’LLARI

O‘zbekiston iqtisodiyotida pul-kredit siyosati transmissiyasining muhim xususiyatlaridan biri bank kreditlarining tadbirkorlik va investitsiya faoliyatidagi o‘rnidir. Korxonalar ishlab chiqarishni kengaytirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va aylanma mablag‘larni to‘ldirish uchun bank kreditlaridan foydalanadi. Shu sababli kredit foizlarining o‘zgarishi tadbirkorlik subyektlarining xarajatlari va investitsion qarorlariga ta’sir qilishi mumkin. Biroq Markaziy bank asosiy stavkasining o‘zgarishi barcha kreditlar bo‘yicha foiz stavkalarida bir xil natija bermaydi. Bunga banklarning resurs bazasi, kredit risklari, raqobat darajasi va imtiyozli kreditlash shartlari ta’sir ko‘rsatadi. Shu jihatdan pul-kredit siyosati transmissiyasini kuchaytirish uchun bank tizimida bozor mexanizmlarining rolini oshirish muhimdir [2]. Yana bir muhim jihat inflyatsiyaga ta’sir qiluvchi omillarning turlicha ekanligidir. Ichki talabning ortishi bilan birga import mahsulotlari narxi, energiya resurslari va ishlab chiqarish xarajatlarining o‘zgarishi ham inflyatsion jarayonlarga ta’sir ko‘rsatadi. Markaziy bankning 2025-yil yakunlariga oid pul-kredit siyosati sharhida iqtisodiy faollik, xizmatlar narxlari va ayrim oziq-ovqat mahsulotlari qiymatidagi o‘zgarishlar inflyatsiya dinamikasiga ta’sir qiluvchi omillar sifatida qayd etilgan [3]. Shuning uchun inflyatsiyani tartibga solishda pul-kredit choralarini iqtisodiyotdagi boshqa jarayonlarni hisobga olgan holda amalga oshirish zarur. Transmissiya mexanizmlarining samaradorligi iqtisodiy subyektlarning kutilmalariga ham bog‘liq. Markaziy bankning qarorlari va inflyatsiya prognozlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar ochiq hamda tushunarli bo‘lsa, aholi va tadbirkorlar o‘z moliyaviy qarorlarini aniqroq rejalashtirishi mumkin. Bu esa pul-kredit siyosatining ishonchliligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Mavjud muammolarni hisobga olgan holda, O‘zbekiston iqtisodiyotida pul-kredit siyosati transmissiyasini takomillashtirish uchun quyidagi yo‘nalishlar muhim hisoblanadi: tijorat banklari o‘rtasidagi raqobatni rivojlantirish va kredit resurslaridan foydalanish shartlarini takomillashtirish;

moliya bozorini chuqurlashtirish va banklarning bozor tamoyillari asosida ishlashini rag‘batlantirish;

pul-kredit siyosati bo‘yicha qarorlar va inflyatsiya prognozlari yuzasidan ochiq axborot berishni kuchaytirish;

kredit mablag‘larining ishlab chiqarish va samarali investitsiya loyihalariga yo‘naltirilishini qo‘llab-quvvatlash;

inflyatsiyaga ta’sir qiluvchi talab va taklif omillarini birgalikda tahlil qilish;

aholining moliyaviy savodxonligini oshirish va bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.

Xulosa qilib aytganda, pul-kredit siyosati transmissiyasi mexanizmlarining samarali ishlashi mamlakatda narxlar barqarorligini ta’minlash va iqtisodiy o‘sishni qo‘llab-quvvatlash uchun muhim shartlardan biridir. O‘zbekiston sharoitida ushbu mexanizmlarni rivojlantirish Markaziy bank siyosatining izchilligi, bank tizimining samaradorligi va moliya bozorining rivojlanishi bilan chambarchas bog‘liq. Shu sababli pul-kredit siyosatini takomillashtirishda foiz stavkalarining ta’sirini kuchaytirish, iqtisodiy kutilmalarni boshqarish va tarkibiy islohotlarni davom ettirishga e’tibor qaratish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1.Mishkin, F. S. The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. 13th edition. Pearson, 2022.

2.Manba: https://books.google.com/books?id=2U9FzwEACAAJ 3.Al Rasasi, M., Cabezon, E. Uzbekistan’s Transition to Inflation Targeting. IMF Working Paper No. 2022/229. International Monetary Fund, 2022.

4.Manba: https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2022/english/wpiea2022229-print- pdf.pdf 5.Central Bank of the Republic of Uzbekistan. Monetary Policy Review – 2025 Q4. 2026. 6.Manba: https://cbu.uz/en/monetary-policy/publications/press-releases/3603551/.International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan: 2026 Article IV Consultation—Staff Report. IMF Country Report, 2026.

7.Manba: https://www.elibrary.imf.org/abstract/journals/002/2026/152/article-A001-en.xml